

Rozbor a obrana encykliky sv. Otce Pia X. o názorech modernistů.

Podává

ph. dr. **Eugen Kadeřávek.**

Se svolením nejdůst. kníž. arcib. Ordinariátu Pražského ze dne 27. listopadu 1907 č. 15.932
a nejdůst. řeholních představených.

Otisk z »Obrany«, přílohy »Křesť. Školy«.

Čistý výtěžek věnován knihovně k. a. semináře v Praze.

==== **Cena 30 h.** ====

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba. — Nákladem spisovatelovým.
1908.

Proti církvi sv. katolické, od Syna Božího založené, vystávali dopuštěním Božím, od dob apoštolských počínajíce, bludaři, kteří učení Kristovo, církvi Kristově ku slávě Boží a spáse lidí svěšené, rušili a kazili. Než, Syn Boží, seslav Ducha sv., opatřil církev Svou neomylným úřadem učitelským, kterým všeliké bludy byly posud z církve sv. vypuzeny, a učení Kristovo netoliko ve své ryzosti zachováno, ale také rozvíjeno. Také za naší doby vyskytlo se bludařství, jež se snaží životní sílu církve katolické veškerou ochromiti a říši Kristovu na zemi ze základů vyvrátiti, jež v samém lůně církve bují, jež svádí netoliko mnohé katolíky nekneže, ale také některé kněze, kteří špatně jsouce vzděláni filosoficky a theologicky, přijímají názory nepřátel církve, od církve zavržené, a podle těchto názorů Ježíše Krista za pouhého člověka prohlašují a církev Kristovu reformovati chtějí. Toto bludařství se zove modernismus, moderna, poněvadž holduje modernímu duchu, špatně filosofickému a protikřesťanskému.

Sv. Otec Pius X., pokládaje modernisty za bludaře a nepřátele církve sv. katolické, vydal proti nim encykliku, t. j. okružní list, poslaný vrchním pastýřům církve katolické, a skrze ně všem věřícím, ve kterém bludy modernistů zavrhuje. A jsou to věru nepřátelé záhubnější než jiní. Neboť 1. nejsou mimo církev, ale v církvi. 2. Neosekávají ratolesti a haluze církve, ale podetínají kořen, t. j. víru samu, tak že ničí veškeré křesťanství. 3. Vedou si lstivě a úkladně, jelikož hrají úlohu rationalisty a katolíka, aby neopatrné katolíky oklamali, jakož i odvážlivě, jelikož se nehrozí žádných důsledků. 4. Rozvinují činnost neobyčejnou, shánějí se po všeliké vzdělanosti a baží po chvále mravy falešně přisnými. 5. Pohrdají auktoritou a bubříce pýchou, tvrdí, že auktorita neplatí theologovi, který po pravdě pátrá Sv. Otec se snažil je na pravou cestu přivésti brzy přivětivě, brzy přisně. Než, nevyřídil ničeho. Proto vydal proti nim 8. září 1907 encykliku Pascendi dominici gregis, ve které veřejně jejich bludy kárá a tresce, aby církev katolická jimi nevzala škody. Nejprve vypisuje podstatu modernismu, pak důsledek, dále příčiny jeho, potom prostředky modernistů a posléze prostředky ku vyhlazení modernismu.

I. Podstata modernismu.

Modernisté hrají více úloh, které spolu mísí, totiž: úlohu 1. filosofa, 2. věřícího, 3. theologa, 4. historika a kritika, 5. apologety a 6. reformátora.

1. Modernista filosofem.

Modernista, jsa oddán agnosticismu, podle kterého nelze vůbec poznati, co jest nadmyslné, ani zdali jest nebo není, ani jaké jest, a který jest označen slovy Du-Bois-Reymondovými: Ignoramus et ignorabimus, domnívá se, že rozumu lidskému

přístupny jsou toliko zjevy, že rozum nemůže se povznést k Bohu, že nemůže poznati ani jšoucnost, ani bytnost Boží. Proto prý není Bůh ani předmětem vědy, ani podmětem historie. Z té příčiny zamítá modernista filosofickou nauku o Bohu a náboženství, zamítá pohnutky uvěřitelnosti, zamítá nadpřirozené zjevení Boží, církvi katolickou zaručené, pokládaje to všecko za názory intelektualismu, kterážto soustava prý nepravdivě platnost přisuzuje rozumu. Proto hledá modernista základ náboženství, jež mu je toliko zjevem, v jediném člověku, v jeho životě, zove náboženství toliko zjevem životním a stanoví princip náboženské immanence čili vtomnosti. Podle tohoto principu záleží prvopočátek náboženství v citu neboli pohnutí srdce, vzniklém z potřeby božství, a z pudu, kterým se potřeba ukájí. Tato potřeba božství, jejížto cítění jest vírou, není sama sebou v rozsahu vědomí lidského, ale v podvědomí, kde tajně tkví, a má za předmět to, co jest nepoznatelné, co jest mimo hranice vědy a historie, kteréžto nepoznatelné jest božství. Božství se tedy cítí, věří bez předběžného poznání rozumu, a tento cit chová v sobě božskou realitu neboli věcnost samu jako svůj předmět a jako svou příčinu vnitřnou a spojuje jaksi člověka s božstvím. V tomto citu shledává modernista netoliko víru, ale také zjevení, jež jest objevení se citu ve vědomí čili Bůh sám v citu duši lidské se zjevující, zjevení, jež má Boha za svůj předmět a za svou příčinu. Tak vykládá náboženství modernista, jež nečiní rozdílu mezi přirozeným a nadpřirozeným náboženstvím, mezi náboženstvím a zjevením, mezi zjevením a vědomím, mezi vědomím a cítěním, jež vědomí náboženské stanoví za obecné pravidlo, jemuž všichni jsou podrobeni, také nejvyšší představení církve, buď že učí, buď že stanoví obřady anebo kázeň.

Než, Nepoznatelné, božství nenaskytuje se víře samo o sobě, nýbrž ve zjevu, který sice náleží do oboru vědy anebo historie, ale přece jej jaksi přesahuje, buď že jest nějakým činem přírody, něco tajemného v sobě chovajícím, anebo jest nějakým člověkem, jehož povaha, řeči a činy nezdaří se odpovídati obecným zákonům historie. Tento celý zjev pojímá víra a jej svým životem jaksi proniká. Odtud vycházejí dva důsledky. Prvním jest transfigurace, kterou zjev jest povznesen nad svůj stav pravdivý, a kterou látka stává se schopnější, aby přijala formu božství, jež by byla předmětem a příčinou víry. Druhým jest defigurace, skrze kterou víra udílí zjevu okolnosti místa a času, kterých zjev sám sebou nemá. Jestliže z agnosticizmu vyplývá pravidlo první, vychází z transfigurace druhé a z defigurace třetí. Na př. věda a historie uznávají ve Kristu jenom jeho člověčenství. Tedy podle pravidla prvního musíme ze života jeho vymítni všecko, co se zdá býti božské; podle pravidla druhého odstraníme vše, co jest povzneseno nad okolnosti historické, a podle třetího odstraníme, co Kristus mluvil a činil, jelikož to neodpovídá povaze, stavu, výchově jeho, jakož i místu a času, kde a kdy žil. To však se vztahuje ku kritice historické, o které později uslyšíme.

Tak vzniklo všeliké náboženství. Z počátku bylo hrubé a skoro neforemné; zvolna se vyvinulo vlivem onoho tajemného principu immanence zároveň s pokrokem života lidského, jehož jakousi formou jest. Různé tvary náboženské, také ono náboženství, jež se zove nadpřirozené, jsou pouhé vývoje onoho náboženského citu. Ani náboženství katolické není vyňato, jsouc všem ostatním úplně rovno; neboť vzniklo ve vědomí Krista, člověka nejvýtečnejšího, jakým nikdo nebyl aniž bude, postupem životní immanence neboli vtomnosti.

Až potud nemluvil modernista o rozumu. V citu se sice naskytuje Bůh člověku, ale zmateně, tak že se neliší od podmětu věřícího. Aby tedy Bůh z citu se

vynořil a rozlišil, musí být cit světlem ozářen. To se děje rozumem myslícím a rozlišujícím, skrze který člověk životní zjevy v něm se vynořující nejprve vyobrazí, pak slovy vyjádří. Toto vyjádření se děje nejprve samoděčně a instinktivně, větou jakousi jednoduchou a obecnou, ale pak reflexně po spracování myšlenky a věty jednoduché a obecné větami přidruženými, vybroušenými a přesně určitými, jež, pocházejí-li od nejvyššího učitelství církevního, se zovou dogmata. Tyto přidružené věty nebo formule náboženské slouží jediné k tomu, aby poskytovaly věřícím způsob, jakým by sobě ze své víry účet skládal; jsou mezi věřícím a vírou, tak že vzhledem k víře jsou nepřiměřené známky předmětu jejího a proto jejími symboly se zovou, vzhledem ku věřícímu jsou pouhými nástroji. Protož nelze nikterak tvrditi, že by ty věty, formule nebo dogmata obsahovaly pravdu absolutně; neboť jsouce symbola, jsou obrazy pravdy, a proto musí být citu náboženskému přizpůsobeny, pokud tento cit se odnáší ke člověku; jsouce nástroje, jsou nosiči pravdy, a proto musí být opět přizpůsobeny člověku, pokud tento se odnáší k náboženskému citu. Avšak předmět citu náboženského, jelikož záleží v naprostém, absolutném, těší se z nekonečných stránek, z nichž brzy ta, brzy ona může na jevo vycházeti. Podobně člověk, jenž věří, brzy v těchto, brzy v oněch okolnostech může se vyskytovat. Proto i formule, jež zoveme dogmata, musí být podrobeny vnitřní změně, vnitřní evoluci ustavičné.

Tyto názory modernisty filosofa právem odsoudil sv. Otec Pius X., jelikož odporují zdravému rozumu i obecnému i filosofii křesťanskou vzdělanému, jakož i víře katolické. Buďtež důvody tohoto odsouzení naznačeny:

1. Agnosticismus jest falešná soustava filosofická, jest čirá negace filosofického poznání a vědění.
2. Předmětem filosofického bádání nejsou toliko zjevy, pozitivismus filosofický není žádnou filosofii.
3. Bůh jest nevyhnutelný nejvyšší předmět filosofické vědy a nevyhnutelný nejvyšší správce dějin lidských.
4. Neprávem zamítá modernista pravdy víře předcházející, pohnutky uvěřitelnosti, v apologetice křesťanské podle učení církve katolické vykládané, jakož i zevnější zjevení nadpřirozené, historicky ze zřejmosti zevnější s jistotou dokázané.
5. Neprávem zamítá modernista intellektualismus, jako soustavu směšnou a nyní již pochovanou.
6. Modernista se protiví neomylným výrokům všeobecného církevního sněmu Vatikánského o zjevení a víře.
7. Týž přechází z agnosticismu k ateismu, ve vědě a historii hlásanému.
8. Týž zavlekl do náboženství čirý subjektivismus.
9. Týž vykládá falešně vznik a podstatu náboženství, zcela jinak, než filosofie křesťanská a apologetika katolická.
10. Týž falešně rozumí citu náboženskému, neuznává jeho souvislosti s rozumem a snaživostí a jeho závislosti na nich.
11. Týž mluví o podvědomí, jež filosofie křesťanská ve psychologii neuznává.
12. Nepoznatelné, vzaté ze Spencerovy nepravdivé filosofie, jest pro poznání lidské a pro historii pouhou nickou, modernistovi však jest božstvím.
13. Náзор modernisty o víře jest zcela falešný. Podle obecného názoru a podle filosofie křesťanské znamená věřiti: s jistotou za pravdu pokládati, co jsem rozumem ze zřejmosti zevnější poznal, co jest mi svědectvím dostatečně zaručeno. Přirozenou víru věnuji svědku člověku, nadpřirozenou Bohu.
14. Modernista musí dospěti k pantheismu.
15. Modernista falešně rozumí náboženskému zjevení. Po katolicku jest nadpřirozené zjevení Boží soubor činů, kterými Bůh osobní, skutečný ve St. a N. Zákoně lidem oznamoval a oznamuje skutečně pravdy náboženské. V katolické apologii se dokazuje, že jest toto zjevení možné, relativně nutné, prospěšné, poznatelné a historicky skutečné.
16. Týž neuznává rozdílu mezi pravdivým a nepravdivým náboženstvím, mezi

náboženstvím přirozeným a nadpřirozeným. 17. Transfigurace a defigurace, jakož i tři pravidla z agnosticizmu, transfigurace a defigurace vyplývající, jsou pro náboženství křesťanské čirým výmyslem nepravdivým. 18. Názor modernisty o Kristu Pánu jest nehistorický a nepravdivý. 19. Modernista učí nepravdivé evoluci náboženského citu. 20. Názor jeho o dogmatech jest nekatolický a nepravdivý. 21. Nauka o náboženství není modernistovi žádnou vědou, ale přece ji vědecky, filosoficky, ovšem nepravdivě pojednává.

2. Modernista věřícím.

Modernista filosof připouští realitu, věcnost božství jako předmět víry a sledává ji toliko v duši věřícího, pokud jest předmětem citu a formulování a nepřesahuje rozsah zjevů; než, zdali realita božství existuje sama o sobě mimo cit a formule, o to nepečuje modernista filosof. Avšak modernista věřící pokládá za jisté, že realita božství sama o sobě existuje skutečně, aniž nějak závisí na věřícím. Tato jistota věřícího se zakládá na soukromé zkušenosti jednoho každého. Takto se vzdaluje modernista věřící od racionalistů a kloní se ku protestantům a falešným mystikům, an tvrdí toto: V citu náboženském jest obsaženo nazírání srdce, kterým člověk realitu božství samu bez prostředku vystihuje a o existenci Boha a jeho působení ve člověku a mimo člověka takového přesvědčení nabývá, které daleko převyšuje všeliké přesvědčení, vycházející z vědy. Tato zkušenost teprve činí člověka právě a pravdivě věřícím. Spojí-li se tato nauka o zkušenosti s naukou o symbolismu, musí každé náboženství, také pohanské, býti pokládáno za pravdivé, jak také modernisté tvrdí, jedni skrytě, jiní zjevně. Což také úplně s jejich názory se srovnává. Neboť nepravda nějakého náboženství může vyplývatí buď z nepravdy citu náboženského anebo z nepravdy formule, rozumem vyjádřené. Avšak cit náboženský jest vždycky jeden a týž, ač jest snad někdy nedokonalejší; formule pak rozumová jest vždycky pravdivá, jenom když odpovídá citu náboženskému a člověku věřícímu, budiž bystrost jeho ducha jakákoli. Jediné říci možno, že náboženství katolické, jsouc živější, má více pravdy do sebe, že jest křesťanského jména hodnější, jelikož plněji odpovídá začátkům křesťanství.

Nauku o zkušenosti odnáší modernista ku tradici církevní, která prý záleží v tom, že původní zkušenost se sdílí s jinými kázáním pomocí formule rozumové. Tato formule má prý netoliko sílu repraesentativnou, ale také suggestivnou, tak že ve věřícím se probouzí cit náboženský, posud snad chabý a se obnovuje dřívější zkušenost, anebo v tom, který posud nevěří, cit náboženský teprve vzniká a zkušenost se zjednává. Tak se šíří v lidu zkušenost náboženská, a netoliko mezi těmi, kteří nyní žijí, se šíří hlásáním, ale také šířiti se bude mezi potomky knihami a přecházením slov od jedněch ke druhým. Takový pojem modernisty o tradici připouští, aby všeliká náboženství byla pravdivá, jenom když tradici žijí; neboť pravda a život jsou modernistovi pojmy totožné.

Zvěděvše, kterak soudí modernista o vědě a víře, tažme se, jaký poměr stanoví mezi vědou, ku které počítá také historii, a vírou.

Látka vědě uložená jest naprosto mimo látku víře uloženou; obě látky jsou od sebe naprosto odděleny, jelikož víra se zabývá toliko tím, co věda nazývá nepoznatelným, jelikož věda se odnáší ku zjevům, kde není pro víru žádného místa, víra pak ku božství a náboženství, jež věda naprosto ignoruje. Proto nemůže býti mezi vírou a vědou žádného odporu a sporu; nemohou se spolu setkati, tím méně sobě odporovati. Proti tomu nelze namítnouti, že ve viditelném

světě se naskytuje, co také k víře náleží, na př. lidský život Kristův. Neboť co se zdá náležeti ku zjevům, to jest životem víry proniknuto a vírou transfigurováno a defigurováno, to jest od světa viditelného vzato a do látky božství přeneseno. Proto, táže-li se kdo, zdali Kristus pravé zázraky činil a v pravdě budoucí věci předpovídal, zdali v pravdě z mrtvých vstal a na nebe vstoupil, věda agnostická dá odpověď zápornou, víra však kladnou. Odtud nevzniká mezi oběma spor. Neboť filosof zapře jako filosof mluvící ku filosofům a Krista uvažující toliko podle skutečnosti historické; věřící však potvrdí jako věřící, mluvící ku věřícím a uvažující život Kristův, pokud jest veden od víry a ve víře opět.

Nelze však se domnívati, jak rozumuje modernista, že není mezi vědou a vírou žádné podřadění a nadřadění. Věda není sice víře podřaděna, ale víra jest podřaděna vědě ze tří důvodů. Neboť 1. při každé skutečnosti náboženské, odloučí-li se božská realita a zkušenost, kterou o ní věřící má, všecko ostatní, zvláště formule náboženská, nepřesahuje rozsah zjevů a proto vědě jest podrobeno. 2. Realita božská jest sice předmětem víry a od vědy odloučena, ale idea Boží přináležejí vědě filosofické, která se zabývá vším, co jest absolutné a ideální. Proto má věda právo vyšetřovati ideu Boží, jí pořádati v její evoluci a jí opravit, vloudilo-li se do ní něco cizího, co jí nenáležejí. Proto musí se evoluce náboženská upravit podle evoluce morální a vědecké, t. j. víra jest vědě podrobena. 3. Člověk netrpí ve svém nitru dvě stránky, od sebe odloučené; věřící jest jakousi vnitřnou silou nutkán, aby víru s vědou tak srovnal, aby jeho víra neodporovala obecné ideji, které věda učí o světě. Z těchto tří důvodů zavírá modernista, že jest sice věda na víře nezávislá, že však víra, jakkoli jest mimo vědu, přece vědě jest podrobena.

Tyto názory modernisty věřícího právem odsoudil sv. Otec Pius X., jelikož odporují zdravému rozumu i obecnému i filosofii křesťanskou vzdělanému, jakož i víře katolické. Buďtež důvody tohoto odsouzení naznačeny:

1. Modernista, mluvě o realitě božství, vede si jako Kant, který tvrdil, že theoretickým rozumem nevíme o Bohu, ani zdali jest, ani zdali není, že však praktický rozum nás nutí, abychom v existenci Boží morálně věřili. Věru modernista neuvaroval se neblahého vlivu falešné filosofie Kantovy. 2. Modernista, mluvě o soukromé zkušenosti jednoho každého věřícího, setkává se s protestantem a falešným mystikem, který učí nepravdivé soukromé inspiraci. 3. Modernista mluví o nazírání srdce. Srdce že nazírá? Možno-li tomu věřiti? Či snad nazírá cit, jenž v srdci sídlí? Kterak může srdce nazíratí bezprostředně realitu Boží? Nazírání Boha jest slíbeno spravedlivým po smrti a děje se v nebesích světlem slávy. 4. Modernista zamítá rozhodně neomylné výroky sněmu Vatikánského o víře, jakož i nauku o víře, kterouž vykládá apologetika katolická. Po katolicku vzniká víra křesťanská nebo katolická ve člověku dospělém, k církvi katolické posud nepřináležejícím, taktó: Člověk úřadem církevním veden, rozumem uznává, že katolicky věřiti může a má, a svobodnou vůlí tuto víru přijímá a v sobě vzbuzuje. Obojí tyto činy rozumu a vůle, v citech náboženských vyznívajících, jsou z nutnosti jednak vztažné, jednak naprosté podmíněny dobrovolným působením milosti Boží, o kterém člověk věděti a za které prositi musí. 5. Není pravda, co tvrdí modernismus, že každé náboženství jest pravdivé. 6. Není pravda, co tvrdí modernismus, že katolické náboženství se liší od ostatních tvarů náboženských toliko vyšším stupněm dokonalosti, že není jediné pravdivé a naprosto dokonalé. 7. Názor modernisty o tradici církevní jest naprosto nepravdiv. Po katolicku jest tradice božská,

činně uvážena, učitelský úřad, od Krista Pána v církvi katolické založený, aby Jeho učení se zachovalo a lidem se zvěstovalo ustavičně, řádně a nutně. Tradice božská, trpně uvážena, jest toto učení křesťanské samo; sudidlem jeho jistotným jest souhlas biskupů vespólný a s biskupem římským. Tradice božská ve svém rozsahu chová tradici psanou (Písmo sv.) a ústní. 8. Názor modernisty o Kristu jest naprosto nepravdiv. 9. Názor modernisty o poměru, jaký jest mezi vědou a vírou, jest zcela nepravdiv. Po katolicku se různí víra katolická a věda pravdivě filosofická (filosofie křesťanská) od sebe zřídlem, methodou a obsahem; přece však jedna druhé neodporuje; ano, vespolek sebe podporují, ale tak, že jest víra vědě nadřizena. 10. Modernista o téže věci činí dvě protivné výpovědi. Na př. víra jest mimo vědu a vědě podřizena; co věda zapírá, to víra klade; pravdivo jest náboženství i monotheistické i polytheistické. 11. Modernista se pohybuje v samých protivách. Neboť zcela jiným jest jako filosof, než jako věřící; na jedné stránce praví, co katolík může přijmouti, na jiné stránce, co se zamlouvá racionalistovi, a opět na jiné, co se líbí protestantskému mystikovi; jinak mluví o Kristu jako historik, jinak jako kazatel před lidem katolicky věřícím, tak že jej modernismus svádí ku přetvářce. 12. Modernista pohrdá filosofií křesťanskou, sv. Otcí, všeobecnými sněmy církevními, církevním úřadem učitelským, také nejvyšším papežským, podobaje se kacífům; je-li kárán, žaluje, že jest zbavován neprávě svobody; jeho má býti církev poslušna, jelikož prý bloudí, aby z bludů vybledla.

3. Modernista theologem.

Modernistickou theologií, která za cíl sobě vytknutý pokládá smířiti a srovnati víru s vědou, tak aby víra se podrobila vědě, vládnou čtyři principy: božská immanence neboli vtomnost, božský symbolismus neb obraznost, božská permanence neboli trvalost a božská evoluce nebo vývoj. Prvních dvou, kterých užívá filosof, užívá modernista jako theolog, a je věřícímu přizpůsobuje. Neboť po prvé filosofovi jest princip víry immanentní, věřícímu jest tímto principem Bůh; je tedy theologovi Bůh immanentní ve člověku. Tato immanence theologická jest podle některých modernistů a zcela důsledně podle názorů moderny taková, že se kryje s pantheismem. Po druhé filosofovi jsou repraesentace nebo představitelé a zastupitelé víry toliko symbolické neb obrazné: věřícímu jest předmětem víry Bůh; jsou tedy repraesentace božské reality toliko symbolické. Podle tohoto symbolismu theologického má věřící formulí, t. j. vět, rozumem lidským nejprve z citu náboženského dobytých a pak týmže rozumem spracovaných, jakož i dogmat užívati toliko jako nástrojů, aby lnouti mohl ku pravdě absolutní, kterou formule odkrývají a zároveň zakrývají a kterou snaží se vyjádřiti nemohouce ji vystihnouti. K božské immanenci druží se třetí princip, božská trvalost, permanence, ku které se má immanence božská tak, jako zkušenost soukromá ke zkušenosti tradicí přenášené. Podle božské permanence soudí modernista o božském původu církve a svátostí takto: Agnosticismus, zákon immanence, zákon evoluce a historie nedovolují tvrditi, že církve a svátosti jsou ustanoveny od Krista. Avšak všechna vědomí křesťanů jsou virtualně obsažena ve vědomí Kristově, jako rostlina v semenu; dále: poněvadž zárodky žijí život semene, žijí všichni křesťané život Kristův. Než, život Kristův jest podle víry božský. Je tedy život křesťanů božský. Jestliže tedy tento život během časů dal vzniku církvi a svátostem, je tento vznik od Krista a božský. Podobným sofismem uzavírá modernista, že jsou také Písma svatá a dogmata původu božského a božská. O čtvrtém principu evoluce, kterému

modernisté se naučili od pantheismu a od Spencerova monistického evolucionismu, filosofického darwinismu, uslyšíme později.

Podle tří principů immanence, symbolismu a permanence posuzuje modernista dogmata, svátosti, Písma sv., inspiraci a církev.

Dogma vzniká z vnitřního pudu nebo nutnosti, která věřícího pobádá, aby formuli víry ve svých myšlenkách vypracoval, aby vědomí jeho u jiných více ozřejmelo. Toto vypracování děje se podle okolností čili pochodem životním. Modernista mluví o formuli prvotní a přidružené. Přidružené se shlukují v jeden celek, když je veřejně učitelství potvrdilo jako odpovídající společnému vědomí. Od dogmatu takto vzniklého liší se výklady theologů, jimiž náboženství se smiřuje s vědou a nesrovnalosti se odkluzují, jimiž náboženství se zevně objasňuje a obhajuje, jimiž se připravuje látka k novému dogmatu.

Bohoslužba vzniká z dvojho pudu neb instinktu, z dvojí nutnosti, jako vůbec všecko v modernismu má svůj původ ve vnitřních pudech. Jedna nutnost žádá, aby smyslná stránka byla ku náboženství přičiněna; druhá žádá, aby náboženství bylo projeveno, což se státi nemůže bez smyslné formy a činů posvěcujících, což obojí se zove svátostmi. Svátosti jsou modernistům pouhými symboly nebo znameními, ač ne jakési moci postrádajícími. Tato moc se rovná oné moci, které nabytá jistá slova, jimiž se šíří pojmy velice významné a mohutně na ducha lidského působící. Jako ona slova se mají ku pojům, tak se mají svátosti k citu náboženskému. Taková řeč modernisty znamená: svátosti slouží toliko ku potvrzení a živení víry.

Písma sv. jsou souborem zkušeností mimořádných a znamenitých, jež se vyskytují v každém náboženství. Jakkoli zkušenost se odnáší k času přítomnému, přece podotýkají opatrně modernisté, že zkušenost může čerpati látku také z minulosti a budoucnosti, jelikož věřící může jako život přítomný žít i minulý život upomínkou, anebo život budoucí předjímáním. Odtud vysvětluje modernista, proč v písmech sv. jsou knihy historické a apokalyptické. V Písmech sv. mluví Bůh skrze věřícího toliko immanencí a permanencí životní.

Inspirace neliší se od onoho pudu vnitřního, dříve již zmíněného, leč prudkostí, kterou jest věřící poháněn, aby svou víru projevils slovem nebo písmem. Jeho inspirace podobá se inspiraci básnické, naznačené těmito slovy: Est Deus in nobis, agitante calescimus illo. Podle agnosticizmu jest písmo sv. dílo pouze lidské, od lidí pro lidi napsané; ale theolog má právo je nazývati božským skrze immanenci božskou.

Církev vzniká dvojí nutností, dvojím pudem, a to nejprve v každém věřícím, zvláště v tom, jenž nějaké zkušenosti prvotní a neobyčejné nabyl, jelikož jest puzen svou vírou sdíleti s jinými; po druhé, když víra mezi mnohými stala se společnou, jsou věřící přirozeně puzeni utvořiti společnost, aby společné náboženství zachovali, rozmnožili a šířili. Církev tedy jest plodem souborného vědomí, plodem sloučení jednotlivých vědomí, který skrze permanenci životní závisí na nějakém prvém věřícím, a to, máme-li na zřeteli katolíky, na Kristu. Jako každá společnost, tak i církev potřebuje auktority, které by bylo uloženo všechny spojení řídit k cíli společnému. Z původu církve přirozeně nutné a přirozeně skutečné vyplývá povaha auktority, z povahy pak její práva a povinnosti.

Dříve se odvozovala auktorita církve přímo od Boha, jenž prý církev založil. Než, tento názor jest překonán. Církev a její auktorita vzniká z náboženského vědomí věřících a jemu také podléhá. Proto jest auktorita církve lidová,

demokratická. Poměr mezi církví a státem se řídí poměrem mezi vírou a vědou. Jako tedy víra a věda jsou zcela mimo sebe, tak i církev a stát, tak že musí býti od sebe vespolek odloučeny. Než, jako víra jest podrobena vědě, tak opět musí modernista uzavřati podle svých zásad důsledně, ač zřejmě tak nečiní, že církev jest ve věcech časných a zevnějších podrobena státu. Posléze žádají modernisté, aby církev se řídila jejich zásadami a názory.

Ku třem vyličeným principům immanence, symbolismu a permanence připojuje modernista princip evoluce, jemuž jest podrobena veškeré náboženství: dogma, církev, bohoslužba, Písma sv., ano i víra sama. Evoluce čili vývoj jest řízena potřebami, nutnostmi stále se měnícími a tradicí, která jest povahy konservativní. Podle toho principu nesmí býti nic v církvi stálého, neměnitelného,

Tyto názory modernisty theologa právem odsoudil sv. Otec Pius X., jelikož odporují zdravému rozumu i obecnému i filosofii křesťanskou vzdělanému, jakož i víře katolické. Buďtež důvody tohoto odsouzení naznačeny :

1. Modernista theolog nečiní rozdílu, jaký činí theolog právě katolický, mezi theologií přirozenou, o přirozeném zjevení Boha skutečně o sobě existujícího jednající, pravdy rozumové vyšetřující, ve které vrcholí veškerá filosofie křesťanská, a mezi theologií nadpřirozenou, o nadpřirozeném zjevení téhož Boha jednající, pravdy víry katolické vyšetřující, která theologii přirozené jest nadřaděna.

2. S theologií modernistickou na principech immanence božské, symbolismu božského a permanence božské založenou nic nemá společného theologie právě katolická, ano, jí přímo ve všem odporuje, zamítajíc její cíl, její subjektivismus, její tři principy. Theologii právě katolické jest principem subjektivním rozum vírou ozářený, principem objektivním posledním věděním Boží, nejbližším zjevení Boží nadpřirozené, jež se nám udílí Písmem sv., tradicí ústní a církví katolickou, principem formálním nejvyšším zásada: cokoli Bůh zjevil, jest pravdivo a jistotno, principem materialním nejvyšším idea Boží, pokud z ní, slovem Božím psaným a tradicí ústní oznámené, celá theologie lépe se chápe. Cílem theologie právě katolické jest pravdy víry katolické, od víry modernistické naprosto se lišící, z pramenů zjevení dokazovati, obhajovati, objasňovati a pořádati a nové závěry z nich vyvozovati.

3. Modernistickému, čiře subjektivistickému názoru o vzniku a úpravě náboženství odporuje theolog právě katolický řka: Náboženství nevzniklo z vnitřního pudu instinktu, potřeby, nutnosti člověka, nýbrž Bůh skutečně o sobě existující jest původcem a předmětem náboženství, jenž jako stvořitel člověka rozumného a svobodného, náboženství, t. j. poměr závislosti člověka na Bohu založil, a jemuž úcta náboženská právem náleží, jenž však této úcty pro sebe nevyhnutelně nepotřebuje; ale člověk jest podmětem náboženství, tak že jest schopen a povinen míti náboženství a Bohu prokazovati úctu náboženskou, aniž bez náboženství jest člověkem, jakým býti má, dokonalým. Když již Bůh člověka svobodně stvořil jako člověka, musil mu dáti naprostou nutností náboženství přirozené, přirozenosti lidské příslušné, k němuž přilpojil náboženství nadpřirozené svobodně a z milosti nutností relativnou.

4. Modernistickému názoru o dogmatech odporuje theolog právě katolický řka: Věroučné a mravoučné základní pravdy víry katolické jsou, vycházejíce ze zjevení Božího, dogmata Boží, dogmata Ježíše Krista, pravého Boha a pravého člověka a apoštolů, dogmata náboženství křesťanského; jsouce neomylnou učitelskou auktoritou církve katolické předloženy jako pravdy od Boha zjevené, ku věření

a ku prokazování v životě zavazující, jsou dogmata církevní, katolická. Toto předkládání děje se ustavičně obecným učitelstvím církve řádně, mimořádně slavným výrokiem obecného sněmu anebo katedrálím rozhodnutím papeže. Vážnost dogmat spočívá posléze na auktoritě Boží, nejbliže na neomylnosti, skrze kterou církev Kristova poklad víry opatrujíc za přispění Ducha sv. povždy a nutně jest zachovávána prostou všelikého bludu, ze které se těší jak biskupové s papežem úzce spojení buď na sněmu obecném shromáždění, anebo po světě rozptýlení a něčemu o víře jednomyslně učící, tak i biskup Římský sám s katedry mluvící. Proto nemohou dogmata ani přestati a ustoupiti křesťanství dogmat nemajícimu, ani pokrokem vědeckým utrpěti nějaké změny anebo dojiti výkladu, posavadní víře protivného.

5 Modernistickému názoru o svátostech odporuje theolog právě katolický, řka: Svátost jest zevní znamení, od Syna Božího ustanovené, jež neviditelnou milost nejen značí, ale i obsahuje a působí.

6. Modernistickému názoru o Písmu sv. odporuje theolog právě katolický, řka: Písmo sv. jest soubor všech posvátných knih Starého a Nového Zákona, které jsou z vnuknutí a za přispění Ducha sv. od sv. mužů sepsány, obsahují zjevení Boží a které jako takové jsou církvi katolické podány. Písmo sv. jest nutně čili neomylně všeho bludu prosto, jsouc původu nadpřirozeně božského, jsouc inspirováno. Rozsah inspirace Písma sv. čili kanon podati nám může toliko církev katolická, která pramenem víry Kristovy má také ústní tradici Boží, jež jediná nás může poučiti o kanonu.

7. Modernistickému názoru o inspiraci Písma sv. odporuje theolog právě katolický, řka: Inspirace Písma sv., činně uvážená, jest pozitivný předcházející a doprovázející vliv, kterým Bůh spisovatele ku psaní vybízí, jej osvětluje a ustavičně řídí, aby patřičnými slovy psal to všecko a to jediné, co jemu Duch sv. vnukl; avšak nelze připustiti inspirování všech jednotlivých slov. Inspirace Písma sv., trpně uvážená, jest milost, spisovateli ku posvěcení jiných udělená, prorocké pohnutí minoucí, jež neruší rozumu spisovatelova anebo svobodné vůle, jehož vědomým nemusí býti spisovatel; jest dar Ducha sv. mimořádný, jenž smrtí apoštolů přestal. Inspirace Písma sv. se liší od neomylnosti církve Kristovy. Inspirace Písma sv. jest možná, nutná a skutečná, jak dokazuje theologie základní.

8. Modernistickému názoru o církvi Kristově odporuje theolog právě katolický, řka: Církev Kristova čili Římsko-katolická jest viditelná společnost věřících, od Krista na skále Petrově a základě apoštolů a proroků založená, která skrze křest s Kristem tvoří jedno tělo, touže vírou vyznává, týchže svátostí užívá a pod vládou oprávněných pastýřů, nástupcův apoštolských, zvláště jednoho, Kristova náměstka, Římského biskupa, nejvyšší viditelné hlavy, týchže zákonů poslouchá, aby Duchem svatým vedena, zde na zemi představovala království Boží a života věčného dosáhla. Kristus Pán neudělil moc učiti, posvěcovati a říditi spolku všech věřících, který by služebníky delegoval a na ně tuto moc přenášel, nýbrž ustanovil sám zvláštní ministerium, služebnictvo církevní, které by, různě se od sboru ostatních věřících a na nich nezávisle, z moci církevní, od Krista Pána sobě přímo udělené, se těšilo. Takové služebnictvo od Syna Božího ustanovené jest nutné a ustavičné. Služebnictvo církevní, záležející z biskupů, kněží a jáhnů, se zove hierarchia ordinis, které přísluší vyučování, bohoslužba a udělení svátostí, a jest původu božského; k nim se druží podjáhnové, o nichž není rozhodnuto mezi původem božským a lidským, a čtvero nižších stupňů lidského původu církevního. Hierarchia ordinis

se liší od hierarchie jurisdikční, záležející z papeže a biskupů a z původu božského se těšící; arcibiskupové, primátové národův a patriarchové jsou původu církevního lidského. Biskup Římský jest nejvyšší viditelná hlava církve Kristovy, náměstek Kristův, nástupce sv. Petra, od Krista Pána samého ustanovený a primátem všeobecně pravomocným opatřený. Demokracii modernistickou musíme zavrhnutí. Posléze určuje theolog právě katolický poměr mezi církví a státem takto: 1. Dvojitá moc ustanovil Bůh, kterou by pokolení lidské bylo řízeno, církevní a občanskou; církevní, která by spravovala záležitosti náboženské, občanskou, která by spravovala záležitosti občanské. 2. Obě jsou netoliko od sebe různé, ale také každá ve svém oboru nezávislou a svrchovanou. 3. Církev a stát mají svorně se vespolek snášeti a podporovati. Zájmy společné at obstarávají tak, aby vyhověno bylo jak zákonu nadpřirozenému, od církve zastoupenému, tak přirozenému, zastoupenému od státu. 4. Církví poddáni jsou ve věcech víry a mravů nejen občané, ale také vladaři občanů. 5. Církví přísluší míti statky časné a hmotné, kterými by směřovala ku statkům věčným a duchovním, jakož i jimi samostatně vládnouti.

9. Modernistickému názoru o evoluci víry odporuje theolog právě křesťanský, řka: Když apoštolé zemřeli, bylo zjevení Boží tak ukončeno, že nelze očekávati ani zjevení dokonalejšího a rozsáhlejšího, ani nějakého přírůstku věčného, objektivního. Avšak připustiti nám jest jistý pokrok pravý, nejen v subjektivně víře věřících, ale také v objektivním vývoji a předkládání, což na jevo vychází odtud, že sv. Otcové ve svých spisech, theologové ve svých rozpravách, sněmové ve svých nálezech rozvíjeli a hájili poklad víry. Pravý pokrok a rozvoj zjevení vyžaduje, aby za příležitosti různých kacířstev, jež během času vznikají, pomocí důvtipu theologů, vývoje věd, jež mají theologii sloužiti, a spekulace scholastické, víry nerušící, jakož i přispěním Ducha sv., jenž církev do všeliké pravdy uvádí a pilnost lidskou spravuje, aby, pravím, neomylné církevní učitelstvo, to, čemu se již věří rozvinutě, patřičnými slovy a rčením vyjádřilo a určilo; to, čemu se věří zavinutě, vykládalo a výslovně hlásalo; to, co kdysi v jednotlivých církvích zatemněno byvši, od některých učitelů katolických bylo v pochybnost uvedeno anebo zapřeno, stanovilo a utvrdilo. Tímto pokrokem výkladu a porozumění prohlédá církev nebo věřící poklad zjevení jasněji, proniká hlouběji, osvojuje si podrobněji. Takovému pravému pokroku zjevení Božího povždy přála a přeje církev katolická, střední cestou krácející mezi rozumářským pokrokářstvím protestantů a zbahňením, stagnací rozkolníků, pokrok zamítajících.

10. Modernistickému názoru o poměru theologa ku církvi odporuje theolog právě katolický, řka: Theolog, který studuje a slovem nebo písmem vykládá náboženství křesťanské, nestojí nad církví, aby jí předpisoval, nýbrž jest podroben církevnímu úřadu učitelskému a jurisdikčnímu; jako každý křesťan, tak i theolog, a on obzvláště má se cvičiti pokorou, oddaností a poslušností jak ke Kristu Pánu, tak i k Jeho církvi, jelikož důkladně zná ústavu církevní, od Krista Pána a sv. apoštolů založenou, jelikož dobře ví, že za svou učenost povinen jest vděčností Kristu Pánu a církvi Jeho a že ze své působnosti účty bude klásti, zdali sloužila ke cti a slávě Boží a k zvelebení církve svaté.

4. Modernista historikem a kritikem.

Modernista jakkoli tvrdí, že historií a kritikou se zabývá objektivně, nejsa napojen předsudky filosofickými, přece se řídí třemi pravidly, jež mu poskytuje jeho filosofie modernistická.

Podle prvního pravidla, z agnosticizmu čerpaného, jedná historie toliko o zjevech. Proto vypuzuje modernista z ní Boha a božské působení na osudy lidské a přisuzuje víře, které prý jediné přináležejí. S tohoto hledišť posuzuje na př. Krista, církev, svátosti. Podle druhého pravidla, k transfiguraci se vztahujícího, zbavuje čistě lidskou osobu historickou všech předavků, jimiž prý víra ji povznesla nad historické okolnosti. Tak opět nakládá s Kristem. Podle třetího pravidla k defiguraci se vztahujícího, vzdaluje od těch věcí, jež obor historie nepřesahují, a k víře jediné odkazuje všechno, cokoli prý odporuje logice událostí a není přiměřeno osobám. Tedy nemluvil a nečinil Kristus, co se o něm vypravuje; ale mluvil a činil jediné to, co mu modernista podle defigurace dovoluje.

Tyto názory historické přijímá modernista jako kritik a dělí památky historické ve dvě části. Cokoli podle těch tří pravidel zbývá, přisuzuje historii věčné, předavky pak historii víry. Proto máme dva Kristy: jeden jest věčný, skutečný, druhý jest věrecký, jenž nikdy skutečně neexistoval; jeden žil na jistém místě a v jisté době, druhý se vyskytuje ve zbožných úvahách, ku kterým náležejí celé evangelium sv. Jana.

K památkám na dvě rozděleným přistupuje opět modernista jako filosof, ozbrojen názorem o životní immanenci a tvrdí, že, cokoli jest v historii církve, musí býti vyloženo životní emanací, životním výronem, jehož příčinou jest vnitřná nutnost neboli potřeba historicky předcházející. Proto sestavuje modernista jako historik z památek, v Písmě sv. nebo jinde obsažených, seznam jednotlivých těchto nutností čili potřeb, k dogmatu, bohoslužbě, svátostem a jiným věcem se vztahujících, a odevzdává jej kritikovi. Načež se pouští modernista jako kritik do památek, jež náležejí historii církve, a je na jednotlivé doby rozděluje tak, aby odpovídaly seznamu potřeb, jsa vždycky pamětliv pravidla, podle něhož předchází potřeba událostí, událost vypravování. Také doba historické památky musí se určití dobou, kdy každá potřeba v církvi vznikla. Kromě toho musí se rozeznávat počátek nějaké události od jejího rozvoje, jenž se stal během času; proto musí kritik památky na doby rozdělené opět na dvě rozdělití, tak aby jedny se vztahovaly k počátku věci, druhé k jejímu rozvoji, a je opět dle času pořádati.

Tu však znova přikazuje filosofie šetřiti pravidel o evoluci. Proto zkoumá opět modernista jako historik památky a vyšetřuje okolnosti, ve kterých se církev za jednotlivých dob vyskytovala, její sílu konservativnou, nutnosti vnitřné a zevnější, ku pokroku vybízející, jakož i překážky pokroku bránící, zkrátka všechno, z čeho by se dalo souditi, kterak bylo pravidel o evoluci šetřeno. Načež líčí historii rozvoje, jsa podporován kritikem, jenž ostatní památky upravuje. A tak vznikla historie církve podle návodu filosofického methodou apriorickou.

Jelikož památky historické byly podle návodu filosofického na doby rozděleny, nemohou knihy Písma sv. býti přivlastněny těm spisovatelům, kterým se skutečně přivlastňují. Proto tvrdí modernista, že knihy ty, zvláště Pentateuch a první tři evangelia z krátkého jakéhosi vypravování vznikla zvolna a po stupních přidáváním, vkládáním, jakýmsi interpretováním theologickým nebo allegorickým, přičiňováním spojek, jež by různé části toliko spojovaly. Tento vznik knih nazývá modernista jejich životní evolucí, která odpovídá evoluci víry a jí jest způsobena. Stopy této evoluce jsou tak patrné, že se může o ní napsati historie. A také ji modernista napsal pomocí kritiky textové, která o mnohých místech tvrdí, že nejsou na svých místech. A tak zpěvrátil a znetvořil celé Písmo sv. modernista jako falešný historik a falešný kritik, jsa veden falešnou filosofií.

Tyto názory modernisty historika a kritika právem odsoudil sv. Otec Pius X., jelikož odporují zdravému rozumu i obecnému i filosofií křesťanskou vzdělanému, jakož i víře katolické. Budtež důvody tohoto odsouzení naznačeny:

1. Modernista historik a kritik holduje methodě apriorické, jelikož z předu, a priori stanoví, jaká má býti historie a kritika, kdežto historie jest věda aposteriorická, ze zkušenosti čerpaná.

2. Svě závěry přijímá historie modernistů z filosofie, kritika pak z historie. Filosofie modernisty jest agnostická, immanentistická, evolutionistická; taková jest také jeho historie, jeho kritika. V modernismu předchází historie kritice, kdežto podle pravdy předchází kritika pramenů historii, čerpané z pramenů.

3. Historik nemůže býti bez obecné známosti života lidského, má-li jej individualně v historii líčiti; avšak tato obecná známost života lidského musí býti pravdiva. Než, modernista čerpá tuto známost z agnosticizmu, filosofie nepravdivé, nefilosofické, kdežto pravá známost vychází z filosofie křesťanské, která pravdivě řeší záhady života lidského nejdůležitější.

4. Transfigurace a defigurace jsou libovolné a nepravdivé principy historického badání.

5. Nepravdivé a násilnické jest modernistické rozdělení historie na věcnou, profanní, občanskou a na historii věreckou, církevní, náboženskou. Mohou sice býti psány dějiny občanské a dějiny církevní od sebe odděleny, ale spisovatel oněch nemůže nepřihlížeti k těmto a také naopak, jelikož děje občanské a církevní úzce spolu souvisí. Protiva modernistická je ve skutečnosti od sebe nedělitelná.

6. Modernistický princip životní immanence a emanace jest nepravdivý a činí, jelikož jest bez Boha osobního a svobodné vůle lidské, historii církve naprosto subjektivistickou, atheistickou anebo pantheistickou a nevolnickou.

7. Modernistický názor o evoluci nevládne, jak jsme slyšeli, náboženstvím; nevládne tedy ani historii náboženskou, církevní.

8. Tak ohavně nenaložil nikdo s knihou profanní, pohanskou, jako modernista nakládá s Písmem sv., ač by je měl denně uctivě líbati. Theolog právě katolický pěstuje o Písmu sv. kritiku rozumnou, poctivou, na víře katolické založenou, ne rozumářskou, protestantsky racionalistickou, a se zdarem odráží útoky, činěné proti Písmu sv., jež nám zaručuje synagoga, Kristus Pán a církev katolická, Duchem sv. řízená. Za tou příčinou chtěje theolog katolický srovnati Písmo svaté s vědou historickou a přírodní, řídí se encyklikou Providentissimus Deus, kterou sv. Otec Lev XIII. 18. listopadu 1893 vydal k povznesení biblických studií. A že takto lze docíliti zdárného výsledku, dokazuje 6. vydání Schusterova díla »Handbuch zur bibl. Geschichte«, pořázené r. 1906 dr. Jos. Selbstem.

9. Modernistickému názoru o církevním dějepiscectví odporuje theolog právě katolický, církvi katolické upřímně oddaný, a sepisuje-li historii církve, prokazuje tyto vlastnosti: 1. Jest svou myslí a svým srdcem celý oddán církvi katolické, kterou podle vůle Krista Pána se snaží zvelebiti ku větší cti a slávě Boží a za kterou jest hotov zemřít. 2. Jest nestranný a pravdy milovný, vystřihaje se snažně a pečlivě každé úmyslné nepravdy. 3. Čerpá z pramenů spolehlivých a víry hodných. 4. Vede si kriticky a správně posuzuje prameny podle důvodů zevnějších a vnitřních, aby nemísil pravdu s nepravdou. 5. Aby byl pragmatický, přihlíží k souvislosti dějů, k příčinám a následkům a odkrývá svazek příčinný, jenž děje spojuje. Než, nesmí na tomto hledišti, jež filosofie dějin předpisuje, vytrvati jednostranně, aby jeho historie nebyla toliko pro rozum, aby nepodávala falešný pra-

gmatismus, který lpí toliko na nejbližších příčinách a následcích, děje od poslední a nejvyšší příčiny odlučuje a k atheismu vede. 6. Proto píše historii náboženskou, která vztahuje všechno k Bohu, ale tak, aby se uvaroval pantheismu a fatalismu, aby nebyla božská Prozřetelnost deus ex machina, aby také člověk se jevil svobodně činným, s Bohem a pro Boha působícím. 7. Píše historii vědecky, aby odpovídala svému pojmu, aby představovala, která vykoupení Kristovo v čase se uskutečňuje, aby všechny děje k tomuto principu se vztahovaly a tvořily jeden celek organický a souladný.

5. Modernista apologetou.

Modernista, jsa apologetou náboženství katolického, řídí se historií modernistickou, věcnou, podle moderních pravidel a moderní metody vypracovanou, jakož i filosofií modernistickou, agnostickou, zvláště psychologičtější, a stanoví sobě za účel působiti na člověka, víry ještě nemajícího, aby dospěl k té zkušenosti o náboženství katolickém, která podle modernismu jest jediným základem víry.

Aby toho cíle došel, volí nejprve cestu objektivnou. Proto vychází od agnosticizmu a dokazuje, že v náboženství, zvláště katolickém, jest životní síla, ze které vychází na jevo, že v historii se musí něco nepoznatelného tajiti, skrývati. Za tím účelem vykládá, že náboženství katolické, jaké nyní jest, jest oním náboženstvím, jež Kristus založil, anebo spíše pokračujícím rozvojem onoho zárodku, jenž pochází od Krista, jenž byl ve vědomí Kristově a od Krista na lidi jest přenesen. Jaký tento zárodek jest, vysvětluje odtud, že Kristus oznámil příští království Božího, jež má brzy býti založeno, a že on sám jest jeho mesiášem, činitelem od Boha daným a pořadatelem. Tento zárodek, ustavičně v náboženství katolickém immanentní a permanentní, zvolna v historii se vyvíjel a se přizpůsoboval k okolnostem, ze kterých sobě životně přivlastňoval nauky, obřady, církevní formy, jaké mu byly prospěšny; mezitím přemáhal překážky, porážel protivníky, vítězil v boji a nad pronásledujícími. Tu jevila církev takový život a takovou plodnost, že, jakkoli zákony o evoluci v její historii se prokazovaly bez pohromy, přece nejsou s to, aby tuto její historii dostatečně vysvětlily. Musí se tedy Nepoznatelné uznati, jež se samoděkem naskytuje.

Modernista, doporučuje takto náboženství katolické, připouští, že toto náboženství v sobě drží mnohé věci, jež myslí lidské se protiví, že také v dogmatice jsou bludy a odpory, jež však lze omluviti a za správné a nevyhnutelné pokládati. Také prý v Písmě sv. jsou mnohé věci vědecky a historicky bludné; než, pro náboženství jsou potřebny a užitečny. Ostatně prý knihy posvátné, jsouce povahou náboženskou, žijí nevyhnutelně život; než, život má svou pravdu a logiku, která ovšem se liší od pravdy a logiky rozumu, ano, jest zcela jiného řádu, znamenajíc pravdu srovnalosti s prostředím, ve kterém se žije, a s účelem, pro který se žije. Ano, cokoli životem se rozvíjí, to všechno prý jest pravdivo a zákonito. Posléze prý v posvátných knihách vyskytuje se často dovozování nějaké nauky, jež postrádá rozumného základu, což platí o prorocích. To však prý jsou jakési umělé prostředky kazatelské, jež činí život správnými. Sám prý Kristus, jak patrně, bloudil, když oznamoval dobu příštího království Božího; tomu však se nedivíme, je-li Krista sama vázaly zákony života. Podobně mluví modernista o dogmatech církve, jež prý oplývají zřejmými odpory, jež logika života dovoluje, jež pravdě symbolické se neprotiví, a ve kterých se jedná o Nekonečném, jehož stránky jsou

nekonečny. Proto prý Nekonečnému nemůže se vzdáti čest větší, než když o Něm se povídají věci mezi sebou odporné.

Než, netoliko důvody objektivními se může připraviti k víře, kdo ještě nevěří, ale také subjektivními, jež spočívají na principu immanence. Modernista namlouvá nevěřícímu, že v něm samém a v nejnvtirnějších záhybech jeho přirozenosti a života se skrývá touha po nějakém náboženství a potřeba jeho, ale ne touha po obecném náboženství, nýbrž po náboženství katolickém, jež nevyhnutelně jest vyžadováno dokonalým rozvojem života a jehož potřeba jest přirozená a nevyhnutelná.

Tuto modernistickou apologii náboženství katolického právem odsoudil svatý Otec Pius X., jelikož, vyplývajíc z celého modernismu nepravdivého, jest nepravdivá, a slouží k tomu, ne aby náboženství katolické bylo šířeno, ale aby bylo vyhlazováno, ne aby nekatolík se stal katolíkem, ale aby katolík byl zbaven víry katolické, ano, aby náboženství obecné bylo vyvráceno.

Proto také theolog právě katolický píše o náboženství katolickém apologii, která se naprosto různí od apologiie modernistické, jak dokazují spisy právě katolické, na př. Hettingerovy anebo Gutberletovy, ze kterých, na filosofii křesťanské a historii pravdivé založených, patrně vysvítá, že nadpřirozené zjevení Boží, od církve katolické hlásané, jest možné, relativně nutné, prospěšné, poznatelné, skutečné, že není sporu mezi vírou a vědou.

6. Modernista reformátorem.

Modernisté tvrdíce, že církev katolická jest ve špatném stavu, žádají, aby byla veskrze důkladně zreformována. 1. Filosofie scholastická má býti z ústavů kněžských odstraněna, toliko v historii filosofie má býti vykládána mezi soustavami, které již pozbyly platnosti; alumnové, klerikové a kněží učiti se mají filosofii moderní, která jediná jest pravdivá a našemu věku odpovídá. 2. Theologie spekulativná má míti svým základem filosofii moderní; theologie pozitivní budiž odkázána do historie o dogmatech. 3. Historie církve katolické budiž podrobena moderní metodě a moderním pravidlům. 4. Dogmata a jejich vývoj má býti upraven podle vědy a historie. 5. V knihách katechetických mají býti dogmata zreformována a chápavost lidu nepřesahující. 6. Zevnější obřady mají býti zkráceny, a počet jejich zmenšen; jelikož v náboženství panuje vnitřné smýšlení, má býti zevnější lesk a nádhera odstraněna. 7. Církevní vláda má býti ve všech příčinách důkladně zreformována, zvláště ve příčině disciplinární a dogmatické. Má býti uvnitř a zevně srovnána s moderním vědomím, jež se chýlí k demokracii; proto budiž nižšímu kleru a samým laikům uděleno úcastenství na vládě, která má býti decentralisována. 8. Římské kongregace, vládu církevní vykonávající, mají býti zreformovány podle moderny, zvláště congregatio indicis a sancti officii. 9. Výkon církevní vlády ve věcech politických a sociálních má býti změněn, aby jednak byl vzdálen občanských zařízení, jednak se jim přizpůsobil za tím účelem, aby je duchem svým pronikl. 10. V morálce mají míti ctnosti aktivné přednost před passivními. 11. Duchovenstvo má si osvojití dřívější pokoru a chudobu a ve svém smýšlení a jednání odpovídati moderním požadavkům. 12. Celibát kněžský budiž odstraněn.

Tyto reformační snahy modernistů odsoudil právem sv. Otec Pius X., jelikož odporují zdravému rozumu a duchu církve katolické. Buďtež důvody naznačeny:

1. Reformační návrhy modernistův odporují duchu církve katolické. 2 Církev katolická sama reformu ustavičně hlásá a žádá podle věrouky, mravouky a ústavy katolické, pocházejících od Syna Božího a sv. apoštolů. 3 Reformace se také děje ustavičně v církvi katolické v různých formách, více nebo méně v těch nebo oněch krajích. 4 Papežové a biskupové mají reformu uskutečňovati mocí svého úřadu církevního; ostatní představení mají podřízené své reformovati, jsouce vedeni církevní vrchností a církevními zákony. 5. Vzorem reformátorů jsou na př. sv. papež Řehoř VII., arcibiskup sv. Karel Borom., opat sv. Benedikt, zakladatel řehole, farář ctih. Vianney, četní missionáři v zemích pohanských a křesťanských. 6. Reforma v duchu církve katolické prováděná, jest dobrým výsledkem provázena, jak dějiny církevní dokazují, není-li rušena vlivy nepřátelskými. 7. Kdo chce jiné v duchu katolickém reformovati, musí nejprve sám sebe v témže duchu reformovati. Na tento nutný požadavek neměli by modernisté zapomínati. 8. Reforma, jež se neděje duchem církve katolické, od Syna Božího založené, stává se deformací. 9. O jednotlivých požadavcích modernistův reformátorů není potřebí se zmiňovati, jelikož spočívají na jejich moderním učení, jež bylo již od sv. Otce odsouzeno. Toliko podotýkám, že modernisté chtějí, aby zavedena byla falešná filosofie moderní a falešná theologie moderní do ústavů theologických; což se musí co nejrozhodněji zamítnouti, jelikož vede taková jejich reforma k úplné deformaci. Také musíme Pánu Bohu děkovati, že v církvi katolické jest zaveden celibát kněžský. Aniž jest posléze potřebí, aby modernista učil církev katolickou, že máme se klaněti Pánu Bohu v duchu; jeho pohrdání zevnějškem, od církve katolické dobře pochopeným a dobře pěstovaným, zavání protestantstvím.

II. Důsledek modernismu.

Znajíce názory modernistů, musíme říci, že modernismus jest snůškou všech bludů kacírských, jež netoliko katolické náboženství vyvrací, ale také veškeré náboženství, vrcholíc v atheismu. Neboť:

1. Modernista vychází od agnosticizmu, podle které soustavy filosofické, vlastně nefilosofické neví rozumem o Bohu nic; avšak důsledkem agnosticizmu jest atheismus.

2. Prvopodátek náboženství záleží v citu, jehož původcem jest smysl, mohutnost čidia hmotného, poněvadž není jím modernistovi rozum. Avšak smysl na hmotě závislý nevede nás k božství, jež jest povahy nadmyslné. Také zvířata mají smysl a přece o náboženství není u nich ani stopy. Proč by tedy ve člověku smyslem musil vzniknouti cit náboženský?

3. V citu náboženském jest obsaženo nazírání srdce, kterým člověk o Bohu nabývá zkušenosti. Než, toto nazírání srdce jest nijaké, nicotné, nepravdivé, z něhož nernůže vzniknouti zkušenost čili přesvědčení o Bohu, jež převyšuje prý všeliké přesvědčení vědecké.

4. V dalším postupu jest cit ozářen rozumem, skrze který člověk životní zjev, v něm se vynořující, obsah citu náboženského vyobrazuje. Nejsou tedy rozumové prvky náboženské nic, leč symboly Boží. Tento symbolismus vede nezbytně ku pantheismu, který nezná osobního Boha, je tedy atheismem.

5. Podle modernistického principu náboženské immanence jest Bůh s člověkem totožný. Odtud plyne pantheismus a z pantheismu atheismus.

6. Posléze z modernistického rozdílu mezi vědou a vírou plyne atheismus. Neboť předmětem vědy jest poznatelné, předmětem víry nepoznatelné. Co jest

nepoznatelné? To může také býti duše světa, o které mluví ateisté, připouštějíce ji. Co jest nepoznatelné, to jest totožné s ničím.

Zcela logické činí sv. Otec důsledky, uvedené o modernismu. Také tu vidíme, že zamítnutí víry katolické vede důsledně k ateismu a nihilismu.

III. Příčiny modernismu.

Modernismu příčiny jsou dvě morální: novotářství a pýcha, jedna pak rozumová: nevědomost.

Novotářství svádí člověka k tomu, aby byl s dosavadním učením církve katolické nespokojen, aby hledal pravdu mimo církve; a tu ovšem padne modernista do bludu, jelikož mimo církve není pravdy. Ještě však více zaslepuje a škodí pýcha, o které praví přísloví, že s hloupostí roste na témže stromě. A pýcha skutečně jest ve škole modernismu jako doma. Pýchou se nadouvají modernisté, domnívajíce se, že sami mají a předkládají normu všech věcí, že oni jediní mají rozum, jak se říká, v pachtu; aby pak nebyli přirovnáváni k ostatním, vymýšlejí a do světa hlásají věci nové a prapodivné. Pýcha jim nedovoluje uznati církevní auktoritu ve věcech víry a je povzbuzuje žádati a osvojovati si nevázanou svobodu. Ze samé pýchy chtějí církve reformovati a zapomínají sebe dříve reformovati. Posléze pohrdajíce ze zaviněné nevědomosti scholastickou filosofií, přivlastňují sobě, hlásají a doporučují moderní filosofií protikřesťanskou a nepravdivou, ačkoli jest z nepravdy usvědčena. A na základě této moderní filosofie budují své učení o víře, které nemůže nebýti nepravdivé.

Psychologicky a pravdivě líčí sv. Otec příčiny modernismu, a to nejbližší. Kdyby se nás někdo tázal po příčinách vzdálených, první bychom jmenovali chybné protikatolické, ano i atheistické vyučování a vychování ve školách středních a vysokých.

IV. Prostředky modernistů.

Modernisté aby své názory rozšířili, vynakládají všemožnou péči, kterou jednak překážky odstraňují, jednak pozitivně nauku modernistickou vykládají.

Ku překážkám náleží 1. scholastická methoda filosofická. Proti scholastické filosofii a theologii vedou modernisté válku prudkou buď z nevědomosti anebo ze strachu, aby nebyli obojí poraženi, anebo z obojí příčiny. Nenávist proti scholastice jest charakteristickou známkou modernismu. Než, papež Pius IX. tuto nenávist odsoudil. 2. Druhou překážkou jest tradice, kterou modernisté proto hanobí a zavrhují, že jim odporuje. Než, sněm Nicejský II. a papežové Pius IV. a Pius IX. odsuzují toho, kdo tradici zamítá. 3. Sv. Otce kárají z veliké nevědomosti kritiky a historie, ač jejich svatost velebí. 4. Auktoritu církevního úřadu učitelského snižují hanobíce jeho původ, povahu a práva, aniž dbají hlasu papeže Lva XIII., jenž je za to kárá. 5. Posléze není divu, že útočí zlovolně proti upřímným katolíkům, církve obhajujícím, jim spílají, nevědomost vytýkají a mlčením společným a umluveným jejich úspěchy zkracují.

Positivně se přičiňujíce o zdar modernismu učitelské stolice zaujímají v seminářích a na universitách; v kostelích kázajíce přednášejí své názory, byť i skrytě; ve schůzích je hlásají zřejmě; ve spolcích sociálních je velebí a vnucují; vydávají knihy, časopisy a letáky jménem svým nebo cizím; často jeden a týž spisovatel

užívá více jmen, aby neopatrní čtenáři byli oklamáni zdánlivým větším počtem spisovatelů. Zkrátka, počínají si jako zběsilí.

Dobře označil sv. Otec prostředky modernistů zběsilostí, jakou nahrazují pravdu, které se jim nedostává.

V. Prostředky ku vyhlazení modernismu.

Sv. Otec pokládá za svou povinnost vyhladiti modernistické učení, církvi Kristově záhubné, a proto přikazuje, aby těchto prostředků bylo užito:

1. Budiž v seminářích, na fakultách theologických a v klášterech pěstována filosofie scholastická čili křesťanská, aristotelicko-thomistická. A to vším právem žádá sv. Otec, jelikož podkladem pravdy nadpřirozené, křesťanské, musí být pravda přirozená, která jest obsažena jedině ve filosofii scholastické, jež svými počátky sahá do první doby pokolení lidského, jež spočívá na rozumné metodě, jež si všímá pravdivých výzkumů zkušebných a s nimi se shoduje, jež neměnic se v podstatě zdravému a rozumnému pokroku a vývoji jest oddána, jež duchu lidskému pravou vzdělanost, dokonalost a blaženost přirozenou poskytuje. Odchyłka od filosofie křesťanské provázena jest neblahými následky.

Dále budiž na filosofii scholastické postavena budova scholastické theologie tak, aby klerikové k ní vroucí láskou lnuli a v ní zdárně prospívali, jako v moudrosti nejvyšší, nadpřirozené, které sloužití má nejvyšší moudrost přirozená, filosofická. Vedle theologie spekulativně pečováno budiž také o theologii pozitivnou, na církevní historii pravdivé spočívající, auktority tradice, sv. Otcův a církevního učitelského úřadu šetřící a moudrým úsudkem a katolickými zásadami řízenou. Tento rozkaz sv. Otce chváliti musíme, jelikož jím jsou víra, věda a historie ve své povaze zachovány a souladně spojeny.

Posléze obrací sv. Otec zřetel náš ku vědám přírodním a žádá, aby jim od kněží péče byla věnována, jelikož pravdivě jsouce vzdělávány, víře netoliko neškodí, ale jí také podporují. Vždyť studium přírodních věd předchází filosofii, známost Boha stvořitele rozmnožuje a zdokonaluje a slouží k lepšímu porozumění nadpřirozeného zjevení Božího. Mezi pravdou věd přírodních a pravdou víry není a nemůže být žádného sporu pravého.

2. Buďtež ze seminářův a fakult theologických odstraněni učitelé a správcové, kteří by byli nějakým způsobem modernismu oddáni. Svěcení kněžské a doktorát theologický budiž odepřen těm, kteří se hlásí k modernismu. Aniž jest klerikům nebo kněžím dovoleno na světských fakultách navštěvovati přednášky, ve kterých by modernismu bylo učeno.

3. Biskupové mají překážeti, aby nebyly čteny anebo prodávány knihy obsahu modernistického.

4. Biskupové mají pečovati o to, aby spisy modernistické nebyly vydávány, aby bylo tištěno jenom to, co víře katolické odpovídá.

5. Zakazují se všeliké spolky a schůze, jimiž se podporují snahy modernistické. Tu připomíná sv. Otec slova papeže Lva XIII.: Svatou budiž kněžím auktorita biskupů; kněží buďtež přesvědčeni, že jejich důstojnost kněžská jest jenom tehdy svatá, prospěšná, počestná, je-li patřičně šetřeno auktority biskupů.

6. Budiž od biskupů zřízen sbor kněží, kteří by bedlivě modernismu péči věnovali a jemu překáželi patřičně a úspěšně.

7. Biskupové dávejtež Stolicí Apoštolské zprávy o všech věcech, jež se týkají této encykliky.

Takové prostředky ku vyhlazení modernismu, jež sv. Otec jmenuje, jsou nejbližší, zajisté výborné a účinnivé. Avšak vzdáleným prostředkem neméně důležitým a působivým jest zřizování středních a vysokých škol katolických, jež by modernismus z kořene vyvrátily a učinily nemožným.

Zajisté musí každý rozumný kněz i laik tuto encykliku sv. Otce Pia X. schvalovati a podle ní se řídit.

Obsah.

	Strana
I. Podstata modernismu:	
1. Modernista filosofem	3
2. Modernista věřícím	6
3. Modernista theologem	8
4. Modernista historikem a kritikem	12
5. Modernista apologetou	15
6. Modernista reformátorem	16
II. Důsledek modernismu	17
III. Příčiny modernismu	18
IV. Prostředky modernistů	18
V. Prostředky ku vyhlazení modernismu	19

